

Теорія і методика управління освітою

УДК 37.014.6:005.6

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19648938>

Акмеологічний підхід як методологічна основа управління освітнім процесом

Калаур Світлана Миколаївна

Доктор педагогічних наук, професор

професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

Тернопіль, Україна, e-mail: svitlanakalaur@gmail.com,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8099-9392>

Гелецька Ірина Олександрівна

Кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

Тернопіль, Україна

e-mail: geletska@ukr.net,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8773-1361>

Прийнято: 11.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

Анотація: У статті розглянуто акмеологічний підхід як одну з ключових методологічних засад організації та вдосконалення управління освітнім процесом в умовах сучасних трансформацій освіти. Висвітлено причини

зростання інтересу до цього підходу, зокрема підвищені вимоги до якості освітніх результатів, професійного рівня педагогічних кадрів і результативності управлінських рішень. Наголошено на доцільності переорієнтації управління освітою на особистісно зорієнтовані принципи, що забезпечують підтримку індивідуального розвитку, самореалізації та активізації внутрішніх ресурсів учасників освітнього процесу. Обґрунтовано, що використання акмеологічного підходу сприяє підвищенню ефективності управління, створенню сприятливого освітнього середовища та забезпеченню умов для сталого професійного зростання і розвитку особистості.

Мета дослідження полягає у визначенні сутності, змісту та можливостей реалізації акмеологічного підходу в управлінні освітнім процесом, а також у розробленні акмеологічної моделі такого управління.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукових джерел, порівняння, систематизація, моделювання, що дало змогу розкрити зміст основних понять і визначити структурні компоненти акмеологічного підходу.

У **результаті** дослідження визначено, що акмеологічний підхід орієнтує управління освітнім процесом на досягнення найвищого рівня особистісного й професійного розвитку учасників освітнього середовища, передбачає створення умов для самореалізації, саморозвитку та розкриття потенціалу особистості. З'ясовано, що ефективність управління забезпечується через інтеграцію когнітивно-емоційного, ціннісно-сміслового, мотиваційно-регулятивного та творчого компонентів, а також застосування управлінських механізмів рефлексії, планування, моніторингу й корекції. Розроблено акмеологічну модель управління освітнім процесом, у якій центральне місце посідає акме-ціль і індивідуальна траєкторія розвитку (акмеограма).

У **висновках** наголошено, що впровадження акмеологічного підходу сприяє трансформації управлінської діяльності керівника закладу освіти у напрямі

фасилітативної взаємодії, підвищенню якості освітнього процесу, розвитку професіоналізму педагогів і формуванню здатності до безперервного самовдосконалення.

Ключові слова: акмеологічний підхід, управління освітнім процесом, професійна підготовка педагога, освітній менеджмент, професійне акме, управлінська діяльність, організація освітнього процесу, акмеологічна компетентність, педагогічні умови.

The Acmeological Approach as a Methodological Foundation for Managing the Educational Process

Svitlana Mykolaivna Kalaur

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Professor, Department of Social Work and Social Pedagogy

Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical

University

Ternopil, Ukraine, e-mail: svitlanakalaur@gmail.com,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8099-9392>

Iryna Oleksandrivna Geletska

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor

Associate Professor, Department of Social Work and Social Pedagogy

Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

e-mail: geletska@ukr.net,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8773-1361>

Abstract: *The article examines the acmeological approach as one of the key methodological foundations for organizing and improving the management of the*

educational process in the context of modern educational transformations. It highlights the reasons for the growing interest in this approach, particularly the increased requirements for the quality of educational outcomes, the professional level of teaching staff, and the effectiveness of managerial decisions. The necessity of reorienting educational management toward person-centered principles is emphasized, as these ensure support for individual development, self-realization, and the activation of the internal resources of participants in the educational process. It is substantiated that the use of the acmeological approach contributes to enhancing management efficiency, creating a favorable educational environment, and ensuring conditions for sustainable professional growth and personal development.

Research methods: *theoretical analysis and generalization of scientific sources, comparison, systematization, and modeling, which made it possible to reveal the essence of the key concepts and identify the structural components of the acmeological approach.*

As a result *of the study, it has been determined that the acmeological approach directs the management of the educational process toward achieving the highest levels of personal and professional development of participants in the educational environment, and it involves creating conditions that support self-realization, self-development, and the full disclosure of individual potential. It has been clarified that the effectiveness of management is ensured through the integration of cognitive-emotional, value-semantic, motivational-regulatory, and creative components, as well as through the use of managerial mechanisms such as reflection, planning, monitoring, and correction. An acmeological model of educational process management has been developed, in which the central role is assigned to the acme-goal and the individual development trajectory (acmeogram).*

The conclusions *emphasize that the implementation of the acmeological approach contributes to the transformation of the managerial activity of an educational institution leader toward facilitative interaction, enhances the quality of*

the educational process, fosters teachers' professional development, and promotes the ability for continuous self-improvement.

Keywords: *acmeological approach, management of the educational process, teacher professional training, educational management, professional acme, managerial activity, organization of the educational process, acmeological competence, pedagogical conditions.*

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси в освітній сфері зумовлюють підвищення вимог до якості навчання, рівня професійної підготовки педагогічних кадрів та результативності управлінської діяльності в закладах освіти. У контексті швидких соціально-економічних змін, глобалізаційних тенденцій і зростання значущості людського потенціалу особливої ваги набуває необхідність оновлення підходів до управління освітніми системами, орієнтованих не лише на підтримку їх функціонування, а й на забезпечення сталого розвитку особистості.

Водночас усталені управлінські практики, що базуються переважно на адміністративному контролі та формалізованих результатах, не повною мірою відповідають сучасним освітнім запитам. Вони обмежено враховують індивідуальні особливості суб'єктів освітнього процесу, їхній потенціал до саморозвитку та потребу в професійному самоствердженні. Це актуалізує необхідність перегляду змісту, принципів і механізмів управління освітою на засадах особистісної орієнтації.

У цьому контексті перспективним напрямом виступає акмеологічний підхід, який спрямований на досягнення найвищих результатів розвитку особистості, активізацію її внутрішніх ресурсів і створення умов для безперервного самовдосконалення. Проте, попри зростання наукового інтересу до цієї проблематики, у педагогічній теорії та практиці управління ще

недостатньо розроблено цілісні підходи до його впровадження, а також конкретні механізми реалізації в діяльності керівників закладів освіти.

Отже, простежується невідповідність між потребою в ефективних, орієнтованих на особистість моделях управління освітнім процесом і недостатнім рівнем науково-методичного забезпечення акмеологічного підходу як їхньої теоретичної основи, що й визначає актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика акмеологічного підходу та управління освітнім процесом знайшла відображення у працях вітчизняних науковців, які розглядають її у контексті професійного розвитку особистості, педагогічної діяльності та освітнього менеджменту.

Зокрема, І. Боровинська [1] досліджує психологічні аспекти понять «успіх» і «успішність», акцентуючи увагу на їх зв'язку з особистісною самореалізацією та досягненням життєвих результатів, що є важливим підґрунтям для розуміння акмеологічної спрямованості розвитку особистості.

Суттєвий внесок у розроблення теоретичних засад акмеології зробили Г. Гандзілевська та С. Штурхецький [2], які розкривають прикладні аспекти акмеології, визначають умови досягнення особистістю найвищого рівня розвитку («акме») та обґрунтовують значення акмеологічних знань для професійного зростання фахівців різних галузей.

О. Дубасенюк [3] розглядає акмеологічний підхід у контексті професійної підготовки педагога, підкреслюючи його роль у формуванні готовності до саморозвитку, самореалізації та досягнення високого рівня професійної майстерності. Н. Кошарна [4] акцентує увагу на значенні акмеологічного підходу у становленні професійної компетентності майбутнього вчителя, визначаючи внутрішні та зовнішні чинники його ефективності.

Питання педагогічної акмеології та взаємозв'язку особистісного і професійного розвитку досліджує Н. Носовець [6], яка підкреслює важливість

інтеграції процесів соціалізації та професіоналізації у формуванні зрілої особистості фахівця.

У контексті управління освітнім процесом вагомими є праці І. Кушнір, Т. Погорелової [8] та Г. Тимошко [9], у яких розкрито сутність освітнього менеджменту, зміст управлінської діяльності та її трансформацію відповідно до сучасних вимог. Водночас В. Осьодло, О. Рибчук і Т. Ворона [7] аналізують наукові підходи до управління освітнім процесом, підкреслюючи необхідність підвищення його ефективності через впровадження інноваційних управлінських стратегій.

Особливу увагу впровадженню акмеологічного підходу в управління закладами освіти приділяє Т. Шанскова [10], яка обґрунтовує його значення в умовах реформування освітньої галузі та визначає основні напрями його практичної реалізації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблемам управління освітнім процесом та розвитку акмеологічного підходу, низка важливих аспектів залишається недостатньо розробленою як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Наявні дослідження переважно зосереджені на загальних засадах акмеології, характеристиці зрілої особистості та умовах досягнення професійної майстерності, однак питання їх системної інтеграції в управлінську діяльність закладів освіти розкрито фрагментарно.

Водночас недостатньо висвітленими залишаються такі аспекти: теоретико-методологічне обґрунтування акмеологічного підходу саме в контексті управління освітнім процесом як цілісної системи;

– розроблення ефективних моделей і технологій впровадження акмеологічних принципів у практику управлінської діяльності керівників закладів освіти;

- визначення організаційно-педагогічних умов, що забезпечують реалізацію індивідуальних траєкторій професійного розвитку педагогів (акмеограм) у межах освітнього середовища;
- конкретизація управлінських механізмів (рефлексії, моніторингу, прогнозування, корекції), спрямованих на досягнення найвищих результатів розвитку учасників освітнього процесу;
- проблема підготовки керівників освіти до здійснення фасилітативного, особистісно орієнтованого управління на засадах акмеології.

Отже, потребує подальшого наукового осмислення питання комплексного впровадження акмеологічного підходу в систему управління освітнім процесом, що передбачає узгодження його теоретичних положень із реальними умовами функціонування сучасних закладів освіти та розроблення практичних інструментів його реалізації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Мета статті полягає в дослідженні теоретичних засад акмеологічного підходу як методологічної основи управління освітнім процесом, а також обґрунтуванні можливостей його впровадження в діяльність закладів освіти.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання**:

- проаналізувати сутність і зміст акмеологічного підходу в сучасній науковій думці;
- розкрити особливості його застосування в управлінні освітнім процесом;
- визначити основні компоненти та механізми реалізації акмеологічного підходу;
- обґрунтувати роль акмеограми як інструменту індивідуалізації професійного розвитку;
- розробити та охарактеризувати акмеологічну модель управління освітнім процесом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Акмеологічний підхід у сучасній освіті розглядається як важлива методологічна основа управління освітнім процесом, орієнтована на досягнення найвищих результатів розвитку особистості. Його сутність полягає у створенні умов для самореалізації, професійного зростання та розкриття потенціалу всіх учасників освітнього процесу. У межах цього підходу управління освітою набуває особистісно-орієнтованого характеру, спрямованого не лише на засвоєння знань, а й на формування здатності до самовдосконалення, рефлексії та досягнення індивідуального «акме»–вершини розвитку.

Н. Кошарна підкреслює, що центральним об'єктом акмеологічних досліджень виступає особистість, яка перебуває у процесі безперервного прогресивного розвитку, активно реалізує свій потенціал у певному виді діяльності та досягає в ньому найвищого рівня професійної майстерності. Така особистість розглядається не лише як носій певних знань і вмінь, а як цілісна система, здатна до саморозвитку, самовдосконалення та свідомого досягнення власного «акме».

Предметом акмеології, за визначенням дослідниці, є виявлення та аналіз закономірностей, механізмів, умов і чинників, що забезпечують досягнення високих результатів у професійній діяльності. Йдеться, зокрема, про внутрішні ресурси особистості (мотивацію, цінності, рефлексію, здатність до саморегуляції) та зовнішні умови (освітнє середовище, соціальна підтримка, організація діяльності), які у взаємодії сприяють формуванню професіоналізму. Таким чином, акмеологічний підхід дозволяє комплексно дослідити процес становлення фахівця та окреслити шляхи оптимізації його професійного зростання і досягнення високого рівня ефективності в обраній сфері діяльності [4].

Г. Гандзілевська та С. Штурхецький розглядають акмеологію як галузь вікової психології, що зосереджується на вивченні особистості саме у період

зрілості, а не просто дорослості. На їхню думку, акмеологія досліджує умови, закономірності та механізми, які забезпечують досягнення людиною найвищого рівня свого розвитку— «акме». При цьому зрілість трактується як якісно новий етап життя, що характеризується здатністю людини самостійно долати труднощі, приймати відповідальні рішення та ефективно розв'язувати життєві завдання. Водночас важливою ознакою зрілості є і вміння звертатися по допомогу та приймати її як ресурс для подальшого розвитку [2].

Дослідники підкреслюють, що зріла особистість є відповідальною, автономною, має сформовану життєву позицію, систему цінностей і власне бачення світу. Вона усвідомлює своє покликання, здатна визначати пріоритети та будувати індивідуальну життєву стратегію, яку можна розглядати як своєрідну життєву філософію [2, с. 14-15].

Окрему увагу автори приділяють акмеперіоду, який визначається як найбільш сприятливий етап для повної реалізації потенціалу особистості в різних сферах життя. Це час, коли відбувається не лише поступовий розвиток (розгортання) особистості, а й активне втілення її можливостей у реальні досягнення. Іншими словами, людина переходить від потенційних здібностей до їх практичної реалізації, здійснюючи своє призначення [2, с. 23].

Також дослідники наголошують на такому понятті, як «акме-особистість»— це зріла людина з високим рівнем інтелектуального, морального та духовного розвитку, якій притаманні креативність, відповідальність, здатність до саморозвитку й самореалізації. Важливо розрізняти поняття дорослості й зрілості, адже досягнення певного віку ще не гарантує сформованості особистості як зрілої—це результат цілеспрямованого внутрішнього розвитку та активної життєвої позиції [2, с. 26].

Можемо зазначити, що акмеологічний підхід в управлінні—це методологія, орієнтована на досягнення найвищих результатів («акме») у професійній діяльності через саморозвиток, розкриття творчого потенціалу та

самоорганізацію суб'єктів управління. Він поєднує принципи особистісно-професійного зростання, суб'єктності та прогнозування якості управлінської діяльності.

В. Осьодло, О. Рибчук та Т. Ворона підкреслюють, що ключовою метою управління освітнім процесом є забезпечення та постійне підвищення якості освіти. Вони зазначають, що досягнення високого рівня освітніх результатів безпосередньо пов'язане із загальним рівнем соціально-економічного розвитку держави, а також із темпами науково-технічного прогресу [7].

У цьому контексті особливого значення набуває системне оновлення змісту освіти, а також модернізація організаційних форм, методів і засобів навчання відповідно до сучасних вимог і викликів. Ефективне управління освітнім процесом передбачає впровадження наукового підходу, що ґрунтується на чіткому визначенні цілей навчання, прогнозуванні та програмуванні очікуваних результатів, а також на постійному моніторингу їх досягнення.

Важливою складовою такого управління є його тісний зв'язок із філософією освіти, яка визначає ціннісні орієнтири, принципи та стратегічні напрями розвитку освітньої системи. Сучасні підходи до розуміння освіти трактують її як один із визначальних чинників прогресу суспільства, адже саме якісна освіта забезпечує розвиток науки, економіки, виробництва та сприяє формуванню конкурентоспроможного людського капіталу.

Т. Шанскова зазначає, що управлінська акмеологія розглядається як окрема галузь наукового знання, спрямована на забезпечення ефективного здійснення управлінської діяльності на найвищому рівні та розвиток здатності фахівців до безперервного професійного самовдосконалення [10].

У межах цього підходу предметом дослідження виступає процес досягнення керівником високого рівня професійної майстерності, його творчої самореалізації в управлінській діяльності, а також реалізації особистісного потенціалу в період зрілості.

У зв'язку з цим актуалізується потреба в теоретичному обґрунтуванні та практичному впровадженні акмеологічного підходу в систему управління закладами освіти, що дозволить підвищити ефективність управлінських процесів і сприятиме розвитку особистості керівника як суб'єкта професійної діяльності.

Науковиця вважає, що до основних управлінських закономірностей діяльності керівника закладу освіти належать: циклічний характер та послідовність реалізації управлінських функцій; поєднання централізованих і децентралізованих підходів у системі управління; узгодженість внутрішньої організаційної структури з метою та змістом діяльності закладу; залежність результативності управління від рівня аналітичного прогнозування й якості моделювання процесів; гармонійне співвідношення стратегічного та оперативного управління; ієрархічна побудова та взаємозалежність усіх елементів управлінської системи; пряма залежність якості управління від повноти й збалансованості прямих і зворотних зв'язків; чітке визначення функцій суб'єктів управління та їхніх компонентів; наявність чинників і процесів, що можуть знижувати ефективність діяльності; а також залежність ефективності управління від рівня організації керівництва на всіх структурних щаблях і в системі загалом [10].

Досліджуючи теоретичні засади педагогічної акмеології, Н. Носовець підкреслює, що цей науковий напрям зосереджується на вивченні взаємозв'язку між загальним особистісним розвитком індивіда та його професійним становленням. Особлива увага приділяється аналізу взаємодії процесів соціалізації та професіоналізації, які відбуваються протягом життєвого шляху людини та взаємно впливають один на одного [6].

У межах акмеологічного підходу наголошується, що досягнення вершин професійної майстерності є результатом активної, свідомої діяльності самої особистості, її внутрішньої мотивації, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення. При цьому професійна діяльність розглядається як провідна

сфера реалізації потенціалу людини, що не лише відображає рівень її компетентності, а й виступає важливим чинником подальшого особистісного зростання, самореалізації та досягнення індивідуального «акме».

О. Дубасенюк підкреслює, що акмеологічний підхід у педагогічній освіті передбачає створення таких умов, які сприяють гармонійному та повному професійному розвитку вчителя з орієнтацією на досягнення найвищих результатів діяльності. У цьому контексті педагог постає як активний суб'єкт професійної діяльності, якому властиві ініціативність, самостійність у прийнятті рішень, уміння визначати цілі, планувати власну діяльність і передбачати її результати. Важливими характеристиками також є висока включеність у професійну діяльність, здатність до саморегуляції (зокрема самоконтролю та самокорекції), прагнення до безперервного самовдосконалення, творче самовираження та рефлексивне осмислення як власного, так і запозиченого досвіду [3].

Управління освітнім процесом за таких умов набуває нових змістових характеристик. Воно спрямовується не лише на організацію та контроль навчальної діяльності, а й на підтримку індивідуального розвитку педагога як професіонала. Керівник освітнього закладу виступає не стільки контролером, скільки фасилітатором і наставником, який створює сприятливе середовище для розкриття потенціалу педагогів, стимулює їхню ініціативу, забезпечує можливості для рефлексії, обміну досвідом і творчого пошуку.

Таким чином, акмеологічний підхід трансформує управління освітнім процесом у напрямі особистісно орієнтованої моделі, де ключовими стають підтримка саморозвитку, мотивація до професійного зростання та формування здатності педагогів до свідомого конструювання власної професійної траєкторії [3].

Розвиток акмеологічного підходу як методологічної основи управління освітнім процесом тісно пов'язаний із використанням поняття акмеограми, яка

відображає індивідуальну траєкторію професійно-особистісного становлення.

Зокрема, поняття акмеограми розглядається Г. Гандзілевською та С. Штурхецьким як система орієнтирів майбутнього розвитку особистості, що визначається через акмеологічні критерії та показники, які задають конкретні завдання відповідно до рівня її сформованості [2, с. 27-28]. Вона включає рівні розвитку, технології вибору стратегій досягнення «акме», а також модель і алгоритм поступу до найвищих результатів.

На відміну від узагальненої професіограми, яка фіксує нормативні вимоги до фахівця, акмеограма має індивідуалізований характер і відображає унікальний шлях розвитку кожної особистості. У контексті управління освітнім процесом це означає переорієнтацію з уніфікованих підходів на підтримку індивідуальних освітніх траєкторій педагогів і здобувачів освіти.

Важливим є також поняття акмеограми життєвого сценарію, яка описує динаміку досягнень особистості в акмеперіоді відповідно до її цілей і життєвих орієнтирів [2, с. 28]. Вона враховує як умови розвитку, так і чинники відновлення ресурсів, що є особливо значущим для управління освітою в умовах змін і навантажень.

Управлінський аспект акмеологічного підходу також передбачає розуміння акмеограми як чітко окресленого образу бажаного результату та шляхів його досягнення [2, с. 29]. Це означає, що освітній процес має будуватися на основі визначених цілей, конкретних завдань і ефективних засобів їх реалізації. Відповідно, керівник освітнього закладу виконує функцію стратегічного координатора, який сприяє усвідомленню цілей розвитку, допомагає у виборі оптимальних шляхів їх досягнення та забезпечує умови для реалізації творчого потенціалу.

Отже, акмеологічний підхід у управлінні освітнім процесом орієнтує на індивідуалізацію розвитку, стратегічне планування професійного зростання та підтримку безперервного самовдосконалення, що забезпечує досягнення високого рівня професіоналізму й особистісної реалізації.

Таким чином, на основі теоретичного аналізу запропонуємо акмеологічну модель реалізації управління освітнім процесом [2, с. 29], яка демонструє, що управління освітнім процесом у межах акмеологічного підходу є динамічною системою, спрямованою на розвиток особистості через індивідуальні траєкторії (акмеограми), активізацію внутрішніх ресурсів та створення умов для досягнення вершин професійної і особистісної реалізації.

Таблиця 1.

Акмеологічна модель реалізації управління освітнім процесом [2, с. 29]

Компонент моделі	Зміст	Відображення в управлінні освітнім процесом
<i>Цільовий (акме-ціль)</i>	Досягнення найвищого рівня особистісного та професійного розвитку учасників освітнього процесу	Формування стратегічних цілей розвитку закладу освіти, орієнтація на самореалізацію педагогів і учнів
<i>Структура особистості (ядро)</i>	Інтеграція «Я-особистісного», «Я-професійного», «Я-духовного»	Урахування цілісного розвитку особистості в управлінських рішеннях, підтримка балансу між професійним і особистісним зростанням
<i>Когнітивно-емоційний компонент</i>	Розвиток мислення, знань, емоційної саморегуляції	Організація навчання, що сприяє розвитку критичного мислення та емоційного інтелекту
<i>Ціннісно-смысловий компонент</i>	Формування мотивації, життєвих і професійних цінностей	Виховання ціннісних орієнтацій, підтримка усвідомленого професійного вибору
<i>Мотиваційно-регулятивний компонент</i>	Цілепокладання, самоконтроль, самокорекція	Створення умов для самоуправління діяльністю педагогів і здобувачів освіти
<i>Творчий компонент (Я-творче)</i>	Розвиток креативності, інноваційності, самовираження	Стимулювання педагогічної творчості, впровадження інноваційних технологій
<i>Управлінські механізми</i>	Рефлексія, планування, моніторинг, корекція розвитку	Перехід до фасилітативного стилю управління, підтримка індивідуальних траєкторій розвитку
<i>Процес розвитку (акмеограма)</i>	Індивідуальна траєкторія професійного та особистісного зростання	Розробка індивідуальних планів розвитку, супровід професійного становлення
<i>Ресурсний блок</i>	Акме-потенціал, досвід, психологічна стійкість, адаптивність	Забезпечення ресурсної підтримки, профілактика вигорання, створення сприятливого середовища

Результативний компонент	Досягнення професіоналізму, самореалізації, ефективності діяльності	Підвищення якості освітнього процесу, розвиток конкурентоспроможного фахівця
--------------------------	---	--

Акмеологічна модель управління освітнім процесом ґрунтується на ідеї досягнення найвищого рівня особистісного та професійного розвитку всіх його учасників. Центральним елементом цієї моделі є акме-ціль, яка визначає стратегічну спрямованість управління– створення умов для самореалізації, розкриття потенціалу та досягнення професійної майстерності педагогів і здобувачів освіти.

Ядром моделі виступає цілісна структура особистості, що поєднує особистісний, професійний і духовний компоненти. Така інтеграція забезпечує гармонійний розвиток, у якому професійне зростання не відокремлюється від формування цінностей, смислів і самосвідомості. У контексті управління це зумовлює необхідність урахування індивідуальних особливостей кожного учасника освітнього процесу та підтримки його всебічного розвитку.

Важливу роль у моделі відіграють функціональні компоненти. Когнітивно-емоційний компонент забезпечує розвиток мислення, знань та емоційної саморегуляції; ціннісно-смісловий–формування мотивації, життєвих орієнтирів і професійних установок; мотиваційно-регулятивний– здатність до цілепокладання, самоконтролю та самокорекції; творчий–розвиток креативності та інноваційного мислення. Їхня взаємодія формує основу для досягнення високих результатів у професійній діяльності.

Управлінський аспект моделі реалізується через акмеологічні механізми, серед яких провідними є рефлексія, планування, моніторинг і корекція розвитку. Це передбачає зміну традиційної ролі керівника, який стає фасилітатором і партнером у професійному зростанні педагогів, сприяє формуванню індивідуальних освітніх траєкторій і підтримує ініціативу та автономію.

Процес розвитку в межах моделі має динамічний характер і відбувається як рух за індивідуальною акмеограмою—своєрідною траєкторією професійно-особистісного становлення. Вона включає визначення цілей, вибір стратегій їх досягнення, накопичення та осмислення досвіду, а також постійне вдосконалення діяльності. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні темпи розвитку та забезпечує гнучкість управлінських рішень.

Не менш важливим є ресурсний компонент моделі, який охоплює акме-потенціал особистості, її професійний досвід, психологічну стійкість і здатність до адаптації. Управління освітнім процесом має передбачати створення умов для розвитку й відновлення цих ресурсів, зокрема через підтримку сприятливого освітнього середовища та профілактику професійного вигорання.

Результатом реалізації акмеологічної моделі є досягнення високого рівня професіоналізму, здатність до саморозвитку й самоуправління, а також підвищення ефективності освітнього процесу загалом. Таким чином, акмеологічний підхід забезпечує перехід до особистісно орієнтованого управління, у центрі якого перебуває розвиток людини як активного суб'єкта власного професійного і життєвого шляху [2, с. 29].

Висновки. У результаті здійсненого теоретичного аналізу встановлено, що акмеологічний підхід є ефективною методологічною основою управління освітнім процесом, оскільки орієнтує його на досягнення найвищих результатів особистісного і професійного розвитку всіх учасників освітнього середовища. Доведено, що його сутність полягає у створенні умов для самореалізації, саморозвитку та розкриття внутрішнього потенціалу особистості, що забезпечує перехід від традиційної до особистісно орієнтованої моделі управління.

З'ясовано, що впровадження акмеологічного підходу сприяє трансформації управлінської діяльності керівника закладу освіти. Обґрунтовано, що важливим інструментом реалізації акмеологічного підходу є акмеограма як індивідуальна траєкторія професійно-особистісного розвитку, яка

дозволяє забезпечити індивідуалізацію освітнього процесу, стратегічне планування розвитку та досягнення високого рівня професіоналізму.

Розроблена акмеологічна модель управління освітнім процесом доводить, що ефективність управління забезпечується через інтеграцію цільового, особистісного, когнітивно-емоційного, мотиваційно-регулятивного, ціннісно-смыслового, творчого та ресурсного компонентів, а також через використання таких управлінських механізмів, як рефлексія, планування, моніторинг і корекція розвитку

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробленні практичних технологій упровадження акмеологічного підходу в управлінську діяльність, а також у створенні дієвих методик підготовки керівників закладів освіти до реалізації акмеологічно орієнтованого управління.

Список використаних джерел

1. Боровинська І.Є. До психологічного розуміння понять «успіх», «успішність», «життєвий успіх», «життєва успішність». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки.* 2017. Вип. 3(2). С. 142-148.
2. Гандзілевська Г., Штурхецький С. Прикладна акмеологія для тих, хто прагне успіху : навчальний посібник для вчителів, журналістів і психологів. Острог : Видавництво НаУОА, 2020. 102 с.
3. Дубасенюк О.А. Акмеологічна концепція розвитку професійного педагога. Професійна педагогічна освіта: акмесинергетичний підхід: монографія / За ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 5-57.
4. Кошарна Н.В. Акмеологічний підхід у становленні професійної компетентності майбутнього вчителя. *Вісник психології і соціальної педагогіки : електронний збірник наукових праць.* Гуманітарний інститут Київського

університету імені Бориса Грінченка, 2011. Вип. 6. URL : [file:///C:/Users/julia/Downloads/11_Zhang+Jing+%D0%9E%D0%9D%D0%9F_%D0%92%D0%B8%D0%BF.+7+\(2-2024\).+%D0%A2%D0%BE%D0%BC+2-p.115-125%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/julia/Downloads/11_Zhang+Jing+%D0%9E%D0%9D%D0%9F_%D0%92%D0%B8%D0%BF.+7+(2-2024).+%D0%A2%D0%BE%D0%BC+2-p.115-125%20(2).pdf).

5. Кушнір І.І. Сучасний погляд на освітній менеджмент. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія «Педагогіка та психологія». Мукачеве : МДУ, 2020. Вип. 1(11). С. 28-30.

6. Носовець Н.М. Теоретичні основи педагогічної акмеології в підготовці майбутнього вчителя. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Педагогічні науки. 2013. Вип. 108.1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_26.

7. Осьодло В, Рибчук О., Ворона Т. Наукові підходи до управління освітнім процесом у вищих військових навчальних закладах. *Військова освіта* 2 (42), 2020. С. 232-242.

8. Погорелова Т.Ю. Теорія управління в освітніх системах. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*. 3-4 березня 2020 року. С. 1-3.

9. Тимошко Г.М. Сутність поняття «управління» та «менеджмент» в педагогічній теорії і практиці. *Теорія та методика управління освітою*, № 7, 2011. С. 1-11.

10. Шанскова Т.І. Впровадження акмеологічного підходу в управління закладами освіти в сучасних умовах реформування освітньої галузі. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління закладами освіти на засадах акмеологічного підходу»* (16 березня 2018 року). Т. 1. С. 174-179.